

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BARZANİ'Yİ
TANIYORUZ

KİM KİMDEN PARA ALIYOR

MILLET MECLİSİNDE BİR İHBAR

Balıkesir Milletvekili Gökhan Evliyaoğlu iddia ediyor:

«Türkiye'deki sol hareketler dışarıdan 500 milyon lira yardım görmüştür.»

Soruyoruz:

Türkiye'deki sol hareketler hakkında, içerdeki ve dışardaki resmi ve gayri resmi kaynakların da yardımıyla yayınlanan bazı kitaplar yurdun en ücra köşelerine kadar dağıtılmaktadır. İhbar, isnat ve ifşaat adı altında tezvirat dolu olan bu kitaplarda bile, sol hareketleri desteklemek için 500 milyon

şöyle dursun, 5 liralık bir yardımdan dahi bahsedilmemektedir.

Şu hâlde, bilenler millet önünde açıklasınlar:

- 1) Bu 500 milyonu kimler veriyor?
- 2) Kimler alıyor?
- 3) Sosyalist uyanışı lekelemek için böyle bir iddia ortaya atanlar 500 milyon liranın verilip alındığını nereden öğrenmişlerdir?

Sıra Bizde

Bizim de bazı ihbarlarımız var. Türkiye'deki «Yön» hareketinin ve milli bağımsızlığı esas alan sosyalist uyanışın karşısında, menfaatlerini tehlikede gören iç ve dış çevreler

işbirliği yapmaktadırlar. Mutlu azınlığın sömürgeci temsilcileri, dünyanın her tarafından çağırıldıkları fikir ortaklarıyla toplantılar tertiplemekte, sol hareketleri ve hattâ devletçiliği takbih etmektedirler. Öyle ki, bu toplantılardan sonra A.P. grubunda konuşanlar «Türkiye'de devletçiliğin öldüğü artık resmen tescil edildi» diyebilmektedirler. Bu toplantıların yabancı kaynaklardan gelen 600.000 dolarlık bir yardımla tertiplendiği ve bu hareketlere devam edileceği söyleniyor.

Soruyoruz:

1) İç yapımıza, milli iktisat siyasetimize ve milli bağımsızlığımıza müdahale için düzenlenen bu hareketlerin mali kaynakları ve arka niyetleri Hükümetçe araştırılmaktadırmıdır?

2) Eğitim teşkilâtımızda, basın çevrelerimizde ve işçi hareketlerimizde, mutlu azınlık kanalıyla Türkiye'ye elatan bu yabancı kaynakların etkisi görülmekte midir?

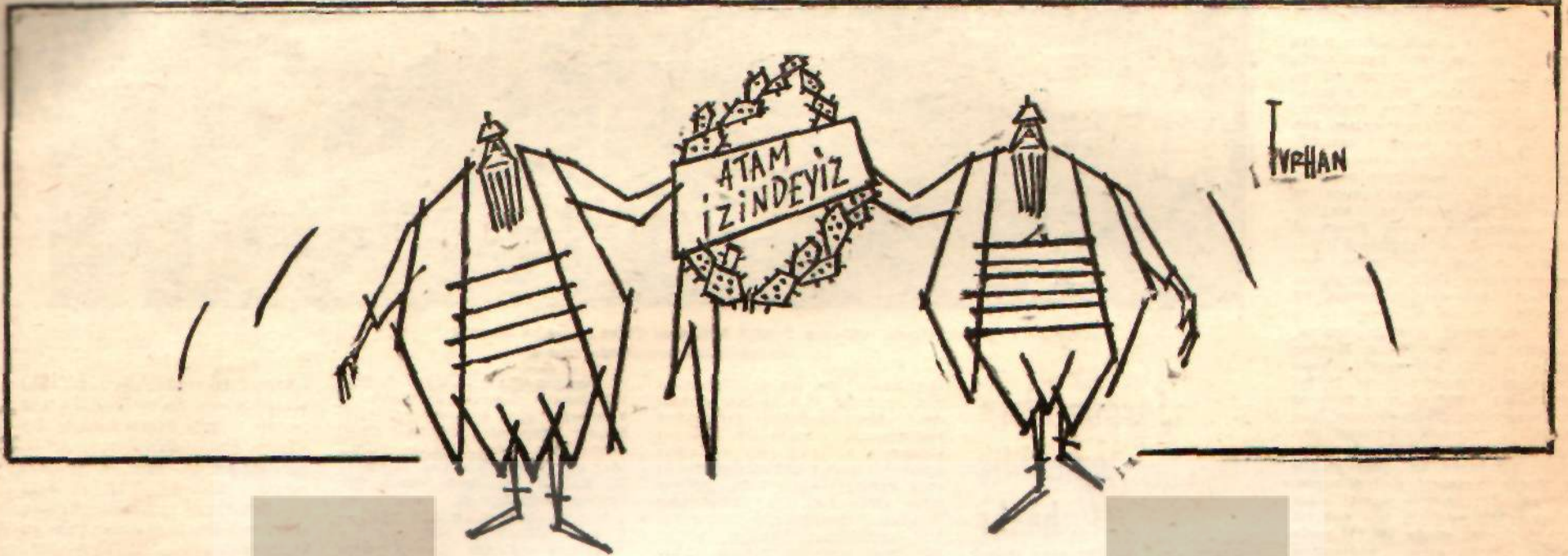
3) Devlet teşkilâtında kimler yabancı menfaatlerin maaşlı savunucusu durumuna gelmiştir?

4) Ve nihayet iç güvenleğin sağlanması için millet kesesinden alınmış para ile ve polis vasıtasıyla dağıtılan dergiler kimlerindir?

Kimin kimden para aldığını merak eden milletvekillerini bu noktaların araştırılması için soruşturma istemeğe çağırıyoruz...

ORTA SAYFA : NÂSİR'İN SOSYALİST POROGRAMI

BAKIŞ

Faşizme dikkat!..

Türkiyeyi bekleyen büyük tehlike, ırkçılık değil, faşizmdir. ırkçılık, çok çeşitli ırkları barındıran memleketimizde açıkça savunulmasına bile imkân olmayan bir fantezidir. Bu sebeptendir ki, ırkların en hasta kafalıları dahi, ırkçılıklarını milliyetçilik maskesi altında gizlemeye çalışıyorlar.

Bugün tesadüfler ve liderlik kavga ları, büyük bir partinin idaresinde ırkçı ları hâkim duruma getirmiş olabilir. Bu azgın grup, meydana boş bulduğunu sa nabildir. Nitekim D.P.'nin ilk zamanların da da, ırkçılar bu parti içinde şansla rını denemişlerdi. Fakat bir müddet sor ra, maskesi düşen azgın grup, tasfiye edilmiştir. Bugün de, artık herkesçe tanınan hasta kafalar tasfiyeye mahkûm durlar. Bu kimseler, kolayca zararsız hâle getirilebileceklerdir. Asıl tehlike, faşizmdir.

Nedir faşizm? Önümde, Murat Sarı ca ve Rona Aybay gibi iki değerli ilim adamı tarafından kaleme alınmış, faşizm adlı bir kitapçık var. Çok rahat okunan, bu son dere faydalı kitapta faşizm şöyle tanımlıyor: «Faşist hareketin köklü bir değişime değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidarının bir elden öbür ele geçişi olduğu söylenebilir. Bu el değişimi sonunda, liberal demokra sinin yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzen, demokratik kurumla rın kendi aleyhine yarattığı tehlikeler den kurtuluş olarak sürdürülmüştür. Çünkü, totaliter rejim, işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına baş vurmuş, buna karşılık varlıklı sınıf lara dokunmamıştır... Bu arada özellik le bağımsız işçi örgütlerinin şiddetle ortadan kaldırılmasına önem verilmiş tir... Faşizm, büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sermayedarlar ve en düstricilere desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir... İşçilerin, serbestçe örgüt lenmelerine de engel olması yüzünden bu sistem, sonunda sermayenin bir bas kısı aracı olmaktan ilerî geçmemektedir... Faşist görüş içinde milliyetçilik önemli bir yer tutmaktadır. İtalyada-milliyetçi lik, akımı, Roma İmparatorluğunun bü yüklüğüne ve ihtişamına dayandırılmış tir... Milliyetçilik duygusu, faşist ahlâ kında bir çeşit romantizm biçiminde gö rülür. Bu ahlâkın öğeleri Şefe başlılık ve milliyetçiliğe dayanan bir kahraman lıktır. Kişi milliyetçiliği ruhunda duya cak ve bu uğurda kendini feda etmek ten çekinmeyecektir... Faşist milliyetçi liğinin bir görünüşü de güçlük anlarında bir takım mitoslar yaratarak, kabahatli baskalarının üzerine - Örneğin Yahudi ler, dış düşmanlar, azınlıklar, bozgun cular, komünistler v.s. - atmasıdır. Böy lece, kamu oyunun dikkati, güçlüklerin

gerçek nedenleri üzerine değil de ilgisiz başka konulara çekilmiş olmaktadır. Faşist rejim güçlülüklerle karşılaştıkça, bu yola sık sık baş vurmuştur...

Faşistler, katolikliğin İtalyadaki ge niş etkisini gözönünde tutarak kilise ile birleşmeyi hesaplarına uygun bulmuşlar dır. Kilise de kendi açısından asıl düş manlarına karşı faşizmle işbirliği yap mayı kabul etmiştir... Kiliseyle faşizm mesteryalist sol akıma karşı birleşmişler dir..

Faşizm her an gelebilir

Faşizmin hikâyesi kısaca bu. Fa sizm, emekçilerin kuvvetlenmesinden ve hürriyetlerden ürken mutlu azınlığın sı ğırdığı otoriter rejim şeklidir. Her re jim, asıl bir gayeye dayanmak zorunda oldu ğu için, faşizm de, hikmeti vücudu nun sermayeyi korumak ve işçiyi sömür mek olduğunu elbette ki söylemez. Mas ke takar. Faşizm, en ateşli milliyetçi geçindir. Vatanperverliği kimseye bırak maz. Maneviyatçılık ve mukaddesatçılık taslar. Sermayenin en hasis menfaatleri ni korudu ğu halde, maddiyatçılığa sal dırmaktan utanmaz. Bir sürü düşman lar ile ederek, halkı uyutmaya çalışır. Komünizmin kafasını ezme gerekcesiy le, emekçileri sindirir ve emekçileri sa vunan aydınları tasfiye eder. Faşizm, emekçilerin uyanmasından dehşete düş en sermayenin icad ettiği işte böyle aşağılık bir rejimdir.

Bize gelince, vüzcıllar boyu tam bir fikir hürriyetine kavuşamayan türkiye de, faşizm için oldukça elverişli bir or tam vardır. Memleketimizde kurulu dü zene karşı gelenlere yıldırımlar yağdırıl mıştır. Kurulu düzenin tenkit edimeme mesi, emekçi kütelerin uyanmasını ge cikirmiş ve mutlu azınlığın istismar düzenini rahatça sürdürmesine yol aç mıştır.

1946 dan sonra, hürriyet mücade lesi yaptıklarını söyleyenler dahi, hürri yetlerden ve emekçi kütelerin suur ka zanmasından korkmuşlardır. Fakir köy lü çocuklarının okuyup uyanarak hürri yete kavuşmasından ürken bizim hürri yet sampanyoları, ilk iş olarak Köy Ens titülerini yıkmaya koyulmuşlardır. Sa dece mutlu azınlık için hürriyet istiyen ler, köylünün hürriyeti demek olan top rak reformununun, köylüye komünistlik di ye göstermişlerdir. Daha 1946 yılından itibaren, emekçi küteleri suurlandırmaya çalışan sosyalist hareketler bozul muş, toplumu aydınlar susturulmuştur. Tam mânasıyla kontrol altında, güdüm lü bir sendikacılıkla yetinilmiştir. Ba

tıda en şerefli tutum sayılan «Solculuk», bizde küfürlerin en ağırı olarak kullanı lıdır. Batıda 150 yıldır savunulan sos yalizmin, 1962 yılında Türkiyede lâfını etmek büyük bir cesaret işi sayılmıştır! Böyle bir ortamda, toprak ağaları, tefeci ler, vurguncular, istismarcı mutavassıt lar, soyguncu milyonerler, elbette ki en muhterem ve en vatanperver vatan daş muamelesi görmüştür. İktidardaki mutlu azınlık temsilcileri, «Her mahal lede bir milyoner yaratıyoruz» diye övü nebilmişlerdir. Bu sebeple, 27 Mayıs'ta son bulan demokrasi denemesi, aslında örtülü bir faşizm devresi sayılabilir.

27 Mayıs, yeni bir devrenin başlan gıcı olmuş, sosyal uyanışın ilk belirti leri bu devrede ortaya çıkmıştır. Yeni Anayasaya, iyi niyetle uygulanmak şartiy le, emekçi kütelerin uyanmasına ve kuv vetlenmesine imkân verecek bir hürri yet ortamını getirmiştir.

Gelgelelim, sadece mutlu azınlık için hürriyet mücadelesi yapanlar, hür riyetlerden en çok korkanlar olmuştur. Derhal, «Komünistler azıttı. Sosyalist ler, maskeli komünistlerdir. Anayasayı komünistler yaptır. Plâncılar, komünist tir. Ruslar, memleketimize 500 milyon lira akıttı» gibi korkunç iddialar, hiç bir delile dayandırmaya ihtiyaç duyul madan piyasaya sürülmüştür. Hattâ ve hattâ, hürriyete günde yüz defa ilanı aşk ederek iktidara gelmiş bir bakan olan Turhan Feyzioğlu bile, her konuş masında ulu orta suçlamalarla, sosyalist hareketlere gözdağı vermek sevdasından kurtulamamıştır. «Maskeli, maskesiz ko münistler» diye meçhule saldıran hu kuk Profesörü Feyzioğlu, iddialarını mübahhaslaşdırmak ve delillere dayan dırmak lüzumunu nedense duymamak tadır.

Bu ulu orta suçlamalar, Menderes devrinde olduğu gibi, rejimi örtülü bir faşizme sürüklemek için gerekli ortamı hazırlama çabasının sonuçlarıdır.

Sermayenin rüyaları

Hürriyetlerden ve emekçi kütelerin suurlanmasından en çok ürkenler, elbet teki, varlıklı sınıflar olmuşlardır. 27 Mayıs'ta paniğe kapılan büyük sermaye, sosyalist yayımlar ve işçi yürüyüşleri karşısında, ikinci defa dehşete düşmüş ve sermayeden yana bir diktatörlüğe,

yani faşizmin rüyasını görmeye başla mıştır.

Büyük burjuvazi, bir diktatörlüğün, büyük sermayenin rahat ve huzurunu ön plâna alarak, emekçileri demir bir pençe altında tutacağına yüzde 100 inan sa, bu rejimi derhal getirmek için elin den geleni yapmaya hazırdır. Fakat bu iş, biraz rizikolüdür... Bu sebeple bü yük burjuvazi, demokratik görünüşlü yarı faşist bir idareyi gerçekleştirmeyi, şimdilik daha ihtiyatlı bir davranış say maktadır.

Halen mutlu azınlık, çeşitli tavizler eledikten sonra, hükümeti destek lemeye karar vermiştir. 27 Mayıs arife sinde, Menderesten de işaret gelince, gi riştiği sert ve tesirli kitle muhalefeti dolayısıyla, sermayenin rahat ve huzurunu kaçıran önümüye küfür telgrafları yağ dıran vurguncu sermayedarlar, şimdi önümüye sığınmışlardır! Bir karşı-ihit lâl havası yaratmaya çalışan A.P. deki ırkçı azınlık, büyük sermayeden gittik çe daha az destek görmektedir. Mutedil bir muhalefet partisi kurma fikri, bu çevrelerden gelmektedir. 27 Mayıs'tan ders alan büyük sermaye, muhafazakâr Partiler arasındaki boğazlaşmanın başı na ne büyük galleler açacağını az çok anlamıştır. Bununla beraber, sosyal uya nış hızlanır, işçi hareketleri ve grevler gelirse, büyük burjuvazinin, sermaye den yana bir diktatörlüğün sevdasını çekeceğinden şüphe edilmemelidir. 6 milyon liralık özel fonun kurulmasının temel sebebi, otoriter bir rejimde, ser mayenin emniyetini sigortalamak endi gesidir. Faşizm, büyük sermayenin reji midir ve gizli veya açık şekilde her an gelebilir.

Bu tehlikeye karşı uyanık olmalı dır. Faşizme karşı, gerçek demokrasi ta raftarı bütün sosyal kuvvetleri uyandır maya ve birleştirmeye çalışmalıyız. Ufak tefek farklar yüzünden, toplumun ileri kuvvetlerinin bölünmesine ve birbirleri ne düşmesine karşı koymalıyız. Milli yetçilik, ahlâk, vatanperverlik ve dürüst lük gibi en kutsal mefhumları, en açık lık çıkararı maskeleyerek işte kullanmak ta tereddüt etmeyecek olan büyük ser mayenin propagandasını güder önüne sermeliyiz. Toplumun iyi niyetli ve teş kilâtli kuvvetlerinin, büyük burjuvazinin ayırtılmasına ihtisabınca, önlemeğe ça bakanalmız. Buna faşizm, ciddi bir teh like olarak uykaktadır.

Doğan Avcıoğlu

İsmail İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı'dır. Bu fotoğraf, İnönü'nün gençliğindeki halini göstermektedir. İnönü, Türkiye'nin en uzun süre görev yapan Cumhurbaşkanı'dır. Çukurova bölgesinde doğmuş, İstanbul'da eğitim almıştır. 1950-1960 yılları arasında Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. 1962 yılında Cumhurbaşkanı olarak görevinden emekli olmuştur. İnanç ve çalışkanlığıyla Türkiye için büyük hizmetler yapmıştır.

Başbakan Cebibaş, varfaenden detta dafra İhtilal deşilim hazırlamakta olduğunu açıkladı. Cebibaş'ın bu açıklaması, Türkiye'de yaşanan siyasi gerginliği daha da artırdı. İnönü'nün desteğiyle hazırlanan bu hareket, Türkiye'nin siyasi geleceği için büyük riskler taşıdığına düşündürmektedir. Özellikle sosyalist hareketlerin yükselişi, iktidardaki hükümet için ciddi tehditler oluşturmaktadır. Ülke, bu tür gelişmeler karşısında sağlam bir politika izlemesi gerekmektedir.

Parlamentoda İrkcılar... Türkiye'nin meclislerindeki irkcilerin durumu, siyasi istikrar açısından büyük önem taşımaktadır. Mecliste irkcilerin varlığı, farklı siyasi gruplar arasındaki anlaşmazlıkları derinleştirerek, karar alma süreçlerini zorlaştırıyor. Bu durum, ülke için olumsuz sonuçlar doğurabilir. İrkcilerin çıkarılmasına yönelik adımların atılması, siyasi birliği sağlamak ve ülke için barışçıl bir gelecek hazırlamak açısından hayati önem taşımaktadır.

Şişli'de bulunan... (Caption describing the person in the image)

Beş yıllık plan ve ikkörelim... Beş yıllık kalkınma planının hazırlanması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için büyük önem taşımaktadır. İkkörelim, planın başarıyla uygulanabilmesi için gerekli önlemleri içermektedir. Plan, eğitim, sağlık, tarım ve sanayi alanlarında önemli yatırımları öngörmektedir. Bu yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır.

İsmail İnönü'nün Türkiye Cumhuriyeti için yaptığı hizmetler, milletin kalbine kazınmıştır. İnönü'nün liderliği, Türkiye'nin demokrasinin ilk yıllarında sağlam bir temele oturmasını sağladı. İnönü'nün politikaları, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimine büyük katkı sağladı. İnönü'nün Türkiye için yaptığı hizmetleri, milletin takdir ve şükranıyla anıyoruz.

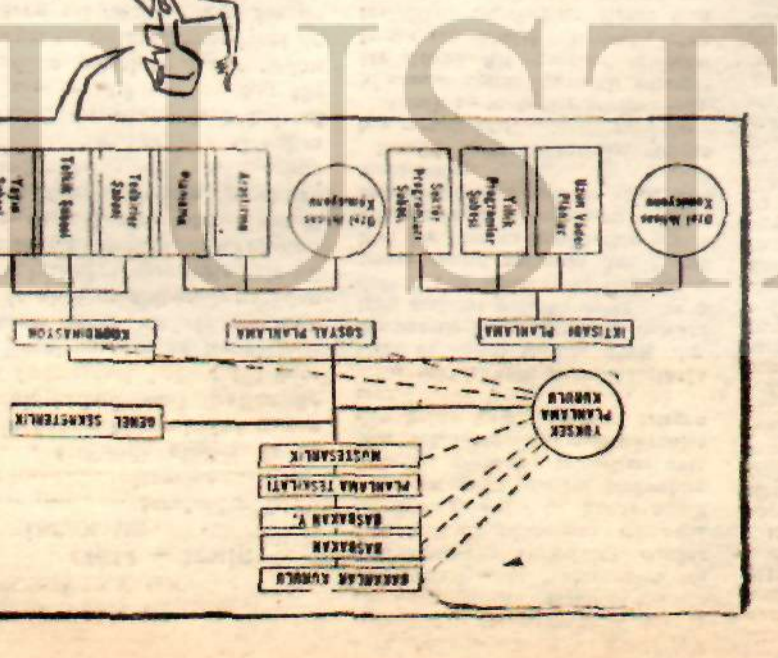
Beş yıllık plan ve ikkörelim... Beş yıllık kalkınma planının hazırlanması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için büyük önem taşımaktadır. İkkörelim, planın başarıyla uygulanabilmesi için gerekli önlemleri içermektedir. Plan, eğitim, sağlık, tarım ve sanayi alanlarında önemli yatırımları öngörmektedir. Bu yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır.

Beş yıllık plan ve ikkörelim... Beş yıllık kalkınma planının hazırlanması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için büyük önem taşımaktadır. İkkörelim, planın başarıyla uygulanabilmesi için gerekli önlemleri içermektedir. Plan, eğitim, sağlık, tarım ve sanayi alanlarında önemli yatırımları öngörmektedir. Bu yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatı... Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını sağlamak için çalışmalar yapmaktadır. Teşkilat, beş yıllık kalkınma planını hazırlama ve uygulama sürecinde önemli rol oynamaktadır. Teşkilatın çalışmaları, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır. Teşkilatın çalışmalarını destekleyen her vatandaşın, Türkiye'nin geleceği için büyük katkı yapabileceğini unutmayalım.

Beş yıllık plan ve ikkörelim... Beş yıllık kalkınma planının hazırlanması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için büyük önem taşımaktadır. İkkörelim, planın başarıyla uygulanabilmesi için gerekli önlemleri içermektedir. Plan, eğitim, sağlık, tarım ve sanayi alanlarında önemli yatırımları öngörmektedir. Bu yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır.

Beş yıllık plan ve ikkörelim... Beş yıllık kalkınma planının hazırlanması, Türkiye'nin ekonomik geleceği için büyük önem taşımaktadır. İkkörelim, planın başarıyla uygulanabilmesi için gerekli önlemleri içermektedir. Plan, eğitim, sağlık, tarım ve sanayi alanlarında önemli yatırımları öngörmektedir. Bu yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik olarak kalkınmasını ve dünya pazarlarına açılmasını sağlayacaktır.

Aksal, bu defa da Genel Başkanlığa mı getirilecek?

Kaynaşma

C.H.P. içinde yıllardan beri alttan alta devam eden kaynaşmalar, geçen haftalar içinde birden bire oldukça geniş ölçülerle yüze vurdu. CHP üst kademe yöneticileri arasında büyük değişiklikler oldu. Partinin Genel Sekreteri, Genel Sekreter yardımcıları, Merkez Yönetim Kurulunun üyelerinden bir kısmı, Meclis ve Senato Grupları Başkan vekilleri, Grup Yönetim Kurulları üyelerinin bir kısmı değişti. Parti Meclisinden istifalar oldu. Ve nihayet bütün bunların da üstünde, son Parti Meclisi toplantılarında, bizzat CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün dahi değişmesi gerektiği tezi ileri sürüldü.

Bir fikir ve doctrin partisi olmaktan çok uzak bulunan CHP, son zamanlarda birden yüze vuran bu değişiklikler ile nereye gitmektedir? Nereye gitmek istemektedir ve gitmek istediği yere ne dereceye kadar gidebilmekte veya gidememektedir?

Geçtiğimiz hafta içinde olaylar şöyle gelişti:

Perşembe günü CHP Meclisi, —ki CHP nin Kurultaydan sonraki en yüksek organıdır ve iki Kurultay yetkilerine sahiptir—, toplandı. Toplantı, CHP adı etrafında toplananlarca pek de hoşya gitme yen bir sürprizle açıldı. Genel Başkan İnönü, partinin ikinci adamı Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksalın, «sıhhi sebeplerle binaen» istifa ettiğini bildirdi. Haberi Parti Meclisi üyelerinin büyük bir kısmı o sabahki bir gazetenin atama haberinden öğrenmişlerdi. Bu bakımdan haber üyeler arasında bir sürpriz tesiri yapmadı, ama bir eziklik yarattı. Kurultaya sadece iki ay kala ortaya çıkan Aksalın istifası, bir gece önceden, İnönü'nün Çankaya'daki köşkünde, pek mutemmed bazı partililer arasında «tezekkür» edilmiş ve istifanın kabulüne karar verilmişti.

Yeni Genel Sekreter, kolayca seçildi. Toplantıda hazır bulunan 33 üyeden 27 tanesi Genel Sekreterlik için oylarını, 1957'den beri Genel Sekreter yardımcılığı yapan kıdemli Kemal Satıra verdi. Geri kalan altı oydan üçü boş çıktı. Bu oylardan biri Genel Sekreter seçilen Kemal Satıra aitti. Diğer ikisinin kime ait olduğu anlaşılamadı. Seçim sonuçları açıklanırken, bir kalp krizi geçirdiği için toplantıya katılmayan Millî Savunma Bakanı İhsani Sancarın iki Genel Sekreter yardımcılarında Kemal Beyazıtın da bir oy aldıkları görüldü.

İnönü'nün Vârisi

CHP, nin daha düne kadar iki numaralı adamı olan İsmail Rüştü Aksalın yerine Kemal Satır seçilirken, mistif ve herseyden müstagni İsmail Rüştü Aksal İstanbul yolundaydı. Eşinin hediyesi iki renkli hususi otomobiliyle İstanbula hareket eden Aksal, hemen o akşam dinlenmek üzere Viyanaya doğru yola çıktı. Bir gün önce, Jale Aksalla birlikte Çankaya, İnönü'nün evine gitmiş ve Genel Başkanın vârisini vererek vedâ etmişti.

Aksalın Genel Sekreterlikten istifası geniş çevrelerde çeşitli şekillerde yorumlandı. Önceki, CHP'ye en karşı durumdaki bazı meclisleri beri gelenleri bile, herseyden müstagni genel sekreterin görevinden ayrılmasını bu kadar hoş karşılamadılar. Bununla beraber bir bakıma, «Aksalın istifasının, CHP için büyük bir sebeptir. Aksal, Genel Sekreterlikten CHP, nin girmesine taraftar değildi. Kurultay kurulduktan sonra CHP, nin istifa tutumunu tasvip etmemişti. Bu konuda İnönü ile muhtelif zamanlarda çeşitli münakaşaları oldu. Hatta bu ayık lise çıkmadan önce İnönü, bu partinin tutumunu tasvip etmemişti. Size karşı çıkma saygısızlığını da göstermemiş, onun için izin verin istiyorsa, dedi. Fakat İnönü kendisine bu ayık düşünmesini, sonra herseyin daha

İsmail Rüştü Aksal, İnönü ile görüşüyor. Değişmez Genel Başkan, değişiyor mu?

Değişen idareciler

CHP, tüzüğüne göre, Genel Sekreterler, Parti Meclisi üyesi değildirler. Nitekim böyle olduğu için de, Kasım Gülek Genel Sekreterlikten istifa ettiği zaman, otomatikman Parti Meclisi toplantılarına da katılma hakkını kaybetmiştir. Aksal da Genel Sekreterlikten istifa ederek aynı hakkı kaybetmiş ancak, istifasının hemen peşinden, toplantıda hazır bulunan Parti Meclisi üyelerinin oybirliğine seçilmiş, böylece, onun Parti Meclisi dışında kalması önlenmiştir.

CHP, nin en üst kademe kurmay kadrosunun hazırladığı plân şimdilik bu yolda ilerlemektedir. Ne var ki, bu plânın dışında, partinin kendi iç bünyesinden gelen bir sürü rahatsızlığın ve huzursuzluğun ortaya çıkardığı bir sürü gerçek daha vardır ve bunlar çok kere üst kademe kurmayların plânları dışında bir takım sonuçlara varmaktadır.

Plân dışı zorlamaların birinci verisi, CHP, Meclis Grubunda oldu. Şevket Raşit Hatipoğlu'nun İkinci Koalisyon kabinesine bakan olarak girmesiyle boşalan Millet Meclisi Grup Başkan vekilliklerinden birine, pek iyi organize olmakla beraber 53'er diye adlandırılan «zorlayıcılar» adayları Suphi Baykam getirildi. Bunu, aynı grubun Yönetim Kurulunda boş olan üyeliklere Kenan Ezen ve Mehmet Sağlamın seçilmesi takip etti. Cumhuriyet Senatosu Grubundaki Başkan vekilliklerinden birine de, bakan olan Hıfzı Oğuz Bekatamın yerine, gene 63'lerin adaylarından Sedat Çumralı seçildi. TBBM, nin CHP Gruplarında alınan bu sonuçlar, Parti Genel Merkezine karşı duyulan memnuniyetsizliğin belirtiydi.

CHP, üst kademelerindeki değişiklikler bu kadarla da kalmadı. Aksalın istifasının basına aksettigi gün, çok daha geri planda kalmakla beraber bir başka istifa daha gazetelerde yer aldı. İstifa eden, CHP, nin Cumhuriyet Senatosu Grup Başkan vekillerinden Tahsin Banguoğlu idi. Banguoğlu'nun istifası da, görünüşte «sıhhi sebeplerle binaen» edilmiş bir istifa idi ama, bu istifanın altında da, açık bir memnuniyetsizlik ve umulmanın elde edilemeyeşinin acısı yatmaktadır.

Merkez Yönetim Kurulu üyesi Turan Güneşin bu görevinden istifası, Lebit Yurdoğlu'nun Grup Başkan vekilliği ne talip olması ve Merkez Yönetim Kurulundan ayrılışı göze alması, Parti Meclisi üyesi Muammer Aksoy'un, ondan önce de Fevzi Lütfi Karaoğlu'nun çekilişleri, kısa vadelerle hep üst üste gelen olaylardır. Parti Meclisinin son gününde ise, Kemal Satırın Genel Sekreterliğe seçilmesi ile boşalan Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine, parti yöneticilerinin ve bilhassa partili bakanların en ateşli muhalifi Halil Sezai Erkut getiril-

di. Eski Genel Sekreter yardımcılarında Bakan olan Orhan Öztrakım yerine Kemal Beyazıtın getirilişi de, CHP, üst kademelerindeki değişiklikler zincirinin halkalarından bir başkasıdır. Üst kademe günlerde Kemal Satırın boşalan Genel Sekreter Yardımcılığına yapılacak olan tayin de bir başka değişiklik halkası olacaktır.

Yeldeğirmenine saldıranlar

Ve nihayet, Kurultaydan önceki Parti Meclisinin son toplantısının ilk gününde Lebit Yurdoğlu, son gününde de Ferda Güley, bütün bu değişikliklerin üzerinde, bir zamanların Millî Şefi, «Değişmez Genel Başkan» İnönü'nün de artık değişmesi zamanının geldiğini belirtmekten geri kalmadılar.

Lebit Yurdoğlu Perşembe günü, rejimin bekasına bahane ederek, «Rejimin ancak İnönü'nün şahsı ile kâim olmadığı fikrini yerleştirmek şarttır. Demokratik rejimin devam edeceğine herkesi inandırmamız lazımdır. Bunun için hükümeti sağlam tutmamız lazımdır.» dedi. Cumartesi günü Ferda Güley ise, gene rejimin, yani demokratik rejimin bekasına sözü getirerek, 14'lere, 22 Şubatçılara ve eski devir hasretlileri ile demokrasi düşmanlarına şiddetle çattıktan sonra, asıl konuya gelecek suuları söyledi: İnönü hakkında umumi bir kanaat var. O olmaz ise bu rejim yürümez denilir. Bu kanaati silmemiz lazımdır. Benimteklim şudur: İsmet İnönü, acil kanunlar bu arada Plân Kanunu çıktık-tan sonra CHP, Genel Başkanlığından istifa etmelidir. Ve kendisi hayatta iken CHP, nin başına herkesin kabul edeceği bir başkan getirilmelidir. Daha sonra İnönü, hükümet başkanlığından istifa etmeli, rejimin teminatı ve kuvveti olarak hükümet dışında bulunmalıdır. Böylece İnönü'nün sağlığında ve onun teminatı altında bu rejim yerleşecektir.»

Gerçi İnönü, Ferda Güleyin bu sözlerini de Güleyden sonra konuşan ve Başkanlık çileden çıkartan Avni Doğanın konuşmasını cevaplandırırken karşıladı ve «Ben fevkalade bir insan değilim, bana çok şey atfederler, halbuki ben de sizin gibiyim. Yalnız bir hususiyetim var. Cemiyetin iş olarak beni sorumlu kıldığı görevi yapar ve sonuç alırım. Bu sonucu almaya kadar ne tökezlerim, ne de acayip davranışlara kıymet veririm, o sonuca muhakkak giderim» dedi ama, daha önceki Parti Meclislerinden birinde bizzat söylediği, «Benim sağlığında yavaş yavaş kendinize bir baş arayın» sözlerini hatırlayanlar, CHP yöneticilerinin yavaş yavaş kendilerine yeni bir baş arama zorunluluğunu duyduklarını görüyorlar.

Parti Meclisi toplantısında, İnönü'nün hedef tutanlar sadece Yurdoğlu ve Güley olmadı. Çok daha değişik bir ses, Avni Doğan da Genel Sekreterlik için...

Millî Yasa

Başkan Nâsır tarafından açıklanan ve Mısır Sosyalizminin ilke ve amaçlarını belirten «Millî Yasa» yı bu sayımızdan itibaren yayınlamaya başlıyoruz.

I. GENEL BAKIŞ

Dönüm

...ktası

23 Temmuz 1952 günü, Mısır Arap halkının sürekli mücadele sinin tarihinde yeni ve şanlı bir safhanın başlangıcıdır. Mısır halkı bu şanlı günde, bütün alanlarda öncü bir ihtilâl denemesine girişmiştir. Bu deneme, son derece güç, karanlık ve tehlikeli şartlar altında yapılmıştır.

Mısır halkı, ihtilâlcî hamlesinin sâminimiyeti, ihtilâl yolundaki sarsılmaz azmi sayesinde, insanlığın en geniş, emellerinde köklü ve derin bir değişmeyi gerçekleştirecek duruma geçmiştir.

Mısır halkının ihtilâl davasına bağlılığı, oyları ve durumları açıkça görebilmeye yeteneği, her çeşit kışkırtıcı davranışlara karşı sürekli mücadelesi, örnek bir millî ihtilâl gerçekleştirmek imkânı sağladı. Çağdaş tarihteki bu ihtilâl, hür bir insanın tarih boyunca, sömürüleceğün ve az gelişmişliğin maddî—manevî bütün bağlarından sıyrılmış daha iyi bir hayat sağlamak için giriştiği mücadelenin bir devamıdır.

23 Temmuz 1952 günü, Mısır halkı, kendi olumlu kuvvetleri sayesinde bütün çürümüş değerlere kesin olarak sırtı çevirdi; yüzyıllarca süren bütün baskı ve adaletsizlik kalıntılarından kendini kurtardı. Mısır halkı, hayatını yeni bir temel üzerine yeniden kurmak isteğiyle iradesini serbestçe kullanmayı önleyen bütün ölü değerleri silip attı. Ömez Nil vâdisin de doğabilecek bütün ümit ışıklarını boğmağa hazır olan karanlık kuvvetlerin hepsi göz önüne getirildiği takdirde, Mısır halkının 23 Temmuzda harekete geçirdiği ihtilâl gücünün değeri bütün açıklığıyla

ortaya çıkar.

Yabancı istilâlciler gerek Mısır'da gerekse komşu ülkelerde, Mısır halkını yıldırmağı ve mukavemetini kırmağı hedef tutan üsler kurmuşlardır. İktidarı zorla ele geçirmiş olan krallık silesi, bütün

memlekete bezginlik ve kölelikten başka bir şey getirmeyerek, sadece kendi çıkarı için yaşıyordu. Toprak ve toprağın ürünü sadece derebeylerin elindeydi. Dere beylik, milyonlara emekçiye, hasattan artan çer çöpten başkasını bırakmıyordu.

Kapitalizm, iktidarı ele geçirdikten ve bunu kendi çıkarına uygun biçimde teşkilâtlandırdıktan sonra, Mısır'ın zenginliklerini sömürmek için çeşitli yollara baş vuruyordu. Halka karşı elbirliği etmiş bu kuvvetlerle mücadele o kadar tehlikeliydi ki, halk küllelerinin mücadelesi ni idare eden siyasi teşekküller, birbiri ardından bir takım toplumsal imtiyazlara kendilerini kaptırıyor ve böylelikle bütün mukavemet imkânlarından yoksun kalıyorlardı. Hatta bununla da kalmıyarak bu siyasi teşekküller halk küllelerini kapdırmak için, yalancı bir demokrasinin aldatıcı oyununu oynamak üzere harekete geçirilmişlerdi.

Buna benzer bir harekete, ordunun kadrolarında da baş vurulmuştu ve halkın menfaatlerine düşman, egemen kuvvetler orduyu millî mücadeleyi desteklemekten alıkoymak için onu zayıflatmağa çalışıyorlardı. Hatta bunlar, neredeyse, bu orduyu, bu millî mücadeleyi tehdit etmek ve bastırmak için kullanabilecek duruma gelmekteydiler.

İhtilâlin

altı

ilkesi

İşte Mısır halkı, bu durumda ve bu ihtimaller karşısında bulunduğu sırada dır ki, 23 Temmuz 1952 de azim ve imanla baş kaldırdı. Mısır halkı, güçlükleri ve tehlikeleri göğüslemek, karanlığı dağıtmak için ihtilâl yoluna baş vurdu; bu yolda yapacağı fedakârlık ne olursa olsun, yaşama hakkını sağlamak için zaferi kazanmakla azmıyla işe girişti.

Mısır halkının, bu ihtilâl hareketine, mücadele sırasında ortaya çıkacak bütün meseleleri çözebilecek siyasi bir teşekkül den yoksun olarak başladığı göz önünde tutulursa, ihtilâlcî azminin büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Bundan başka bu ihtilâl, ihtilâlcî bir değişimi sağlamak için gerekli, açıkça belirtilmiş ilkelere atıl madan başlamıştır.

Bu şartlar altında ihtilâlin hareket kılavuzu olarak herkesçe bilinen ancak altı ilke vardı. Bu ilkelere de, halk mücadelesinin emelleri ve ihtiyaçlarından doğmuştur.

Memlekette hüküm süren güçlüklerin, tehlikelerin ve karanlığın ortasında bu ilkelere sadece açıklamak bile, ihtilâlin sarsılmaz azminin başlı başına bir delilini meydana getiriyordu. Bu ilkelere şunlar dır:

1 — Süveyş kanalında üslenmiş bulu

nan İngiliz ordusunun karşısında ilk ilke, sömürgeciliği ve bu sömürgeciliği destekleyen da, ikinci ilke, derebeyliği tasfiye etmektir.

2 — Geniş topraklar üzerinde keyfi olarak hüküm süren derebeylik karşısında, ikinci ilke, derebeyliği tasfiye etmektir.

3 — İhtilâlin enerjisini, bir grup kapitalistin çıkarı için sömürmek teşebbüsüne karşısında, üçüncü ilke, sermayenin iktidar üzerindeki egemenliğine son vermekti.

4 — Bütün buraya kadar sayılanların tabii sonucu olarak ortaya çıkan sömürgecilik ve istipdat karşısında, dördüncü ilke, toplumsal adaleti sağlamaktı.

5 — Orduyu zayıflatmak için tertipler hazırlamak ve içeride bir ayaklanmaya hazır olan küçük kuvveti kullanmak teşebbüsüne karşısında, beşinci ilke, güçlü bir millî ordu kurmaktı.

6 — Millî gerçekleri tahrif etmeğe çalışan siyasi oyunlar karşısında, altıncı ilke, sağlam bir demokrasi hayatını kurmaktı.

Bu altı ilke, sürekli halk mücadelesi tarafından, bu mücadele hizmetinde ordunun saflarında seferber edilmiş ihtilâl öncülerine ve ordu dışında kalıp da bu mücadeleye kendiliğinden katılan öncülere emanet edildi. Bu ilkelere, ihtilâl için, ta manlanmış bir hareketin ilkeleri değildi.

- 1 - Sömürgeciliği tasfiye etmek.
- 2 - Derebeyliği tasfiye etmek.
- 3 - Sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmak.
- 4 - Toplumsal adaleti sağlamak.
- 5 - Güçlü bir millî ordu kurmak.
- 6 - Sağlam bir demokrasi kurmak.

Kalkınma ve sosyal adaleti ön plâna alan sosyalist programla Mısır çok ilerledi. İşte Mısır yapısı roket...

Bu ilkeler, sadece, bu şartlar altında bir hareket kılavuzuydu ve sadece, ihtilalin en merhaleye varmaktaki azmini ortaya koyuyordu.

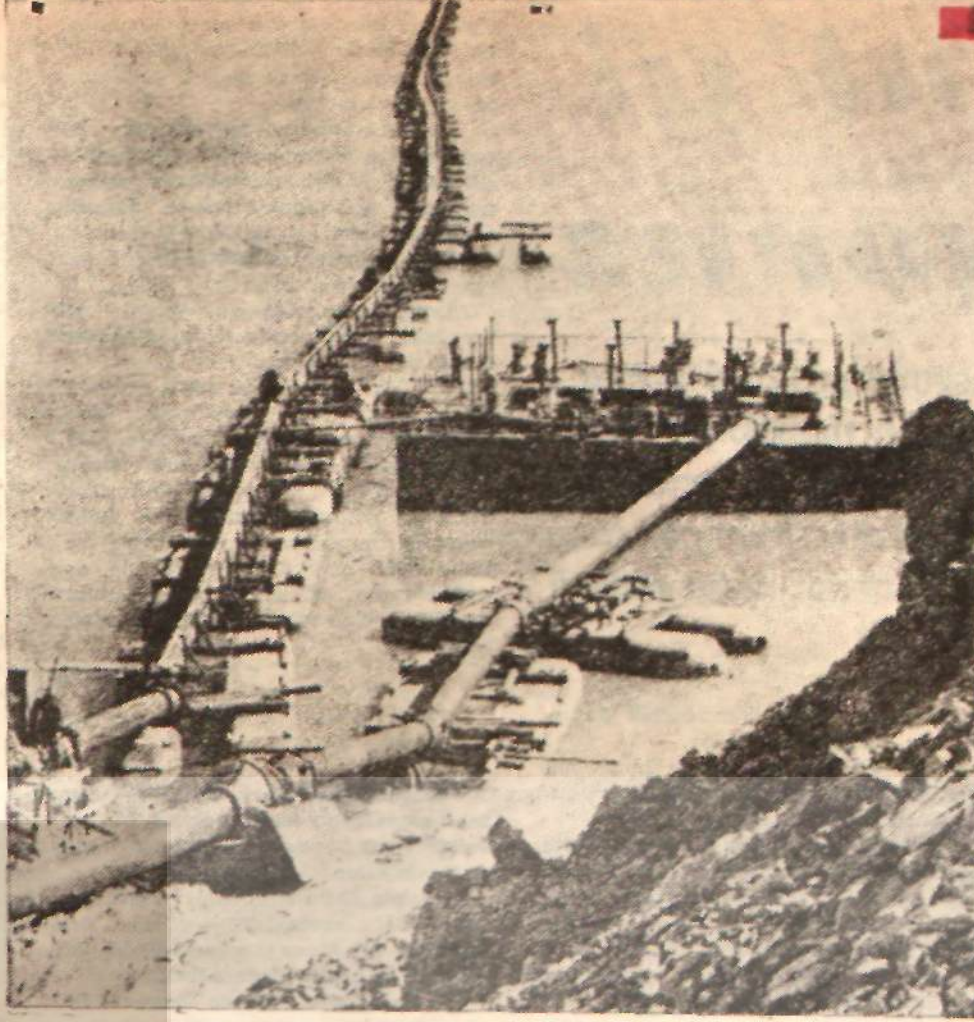
Halkın ihtilale bağlılığı

Mısır halkı, 23 Temmuz 1952 ihtilali nin ertesinde, derin yankılar uyandıran iki tarihi hareketin tek amilydi:

1 — Her şeyden önce, Mısır halkı, bu altı ilkeyi denemeye ve sınamaya tâbi tutarak geliştirme işine girişti. Bu altı ilkeyi, canlı bir şekilde milli tarihe soktu. Böylelikle, varmak istediği hedeflere ulaşabilmek için ihtilalin izlemesi gereken yolu çizecek etraflı bir programın temellerini attı.

2 — İkinci olarak, Mısır halkı, gelecek için beslediği büyük ümitlerin sırrını ihtilal öncülerine bildirdi. Bu sırrı bu ihtilal öncülerine emanet etti, geleceğin kuruluşuna katılabilecek yeni unsurları ihtilal öncülerinin safına vererek onları her gün biraz daha kalabalıklaştırdı.

Mısır halkı, ihtilal öncülerinin efen dişi rolü oynamakla yetinmedi; aynı zamanda, onları nereden gelirse gelsin kö şüllüklere karşı koruyacak bir zemin de yarattı.

Elektrik ve sulama işini halledecek Asuan barajı

Mısır halkı, sadece, ihtilal öncülerini yola getirmek için düşmanları tarafından girilen bütün teşebbüsleri boşa çıkar makla yetinmedi, aynı zamanda unutul ma ve gururdan doğan bütün inhirafırlara da karşı koydu. Mısır halkı, görev yolun da ihtilal öncülerinin, daima kılavuzluğu nu yaptı.

Gerek Mısır Arap halkını harekete geçiren ihtilal azmi, gerekse bu ihtilalin samimiyeti, milli çaba için ortaya yeni ölçüler çıkardı.

Bu samimiyet, yalnız kitlelerin ihti yaçlarının ve haklı isteklerinin tanımına sı, bunun dışında gelişmeyi önleyen hiç bir engelin tanınmadığı ve tanınmayaca ğı olayıyla doğrulanmıştır.

Mantiki olarak, Mısır halkının karşı kargıya bulunduğu benzer durumlarda, halkın, bir takım ıslahatı koparabilmek için pazarlıklar ve yarım tedbirler yoluna girmesi gerekirdi. Yabancı egemenliğine ve içteki sömürücü unsurlara karşı koya bilmek için, sağlam yapılı bir siyasi teş kilatin bulunmaması ve iyice belirenmiş ilkelerin yokluğu karşısında, bu gelenek sel mantık tek çare olarak görünmekteydi.

Halbuki, Mısır halkını harekete ge tiren ihtilal azmi ve ihtilal hareketinin samimiyeti, bu geleneksel mantağa mey dan okumuş, ihtilalin yafatıcı eserlerini meydana getirecek güçlü bu mantığın kar şısına çıkarmıştır.

23 Temmuz 1952 günü, bu ihtilalci hamlenin işaretini vermiş, Mısır halkına, kendi kendini daha iyi tanımak, kendisin de gizlenen büyük gücü keşfetmek imkân ını sağlamıştır.

Sömürgecilikle savaş

Ihtilaller tarihindeki bu yeni dene meyi gerçekleştiren de bu gizli güçtür. 23 Temmuz 1952 den beri geçen yıllar, bu gücün, çeşitli milletlerin yürüttük leri mücadelede son derece değerli bir silâh olduğuna ispat etmiştir.

Bu deneme, boyunduruk altındaki milletlerin ayaklanabilecek güçte olduk larını, hattâ çok geniş bir ihtilal hare ketini yürütebileceklerini ispat etmiş tir.

Mısır halkı bu sınav sırasında bir çok ihtilal hareketlerinden geçmiştir. Bu ihtilal hareketlerindeki mücadeleler ve çeşitli safalar birbirine kenetlenmiş ve karışmıştır. Mısır halkı, bu mücadele ler sonucunda ve oldukça kısa bir süre içinde, ihtilalin bütün düşmanlarını yenmeği ve ilerleme yolunda gittikçe da ha hızlı adımlar atmasını sağlayacak bir hamleye girişmek fırsatını bulmuştur.

Mısır halkı sömürgecilikle karşı sa

vasında, eski toplumun bazı sınıflarının gücünü felece uğratmağı başarmıştır. Bu sınıflar gerçekte kendi çıkarları bakımın dan sömürgeciliğe bağlı oldukları halde, halkın sömürgeciliğe karşı hareketine katılarak onu aldatabilirlerdi.

Geleneksel anlayışa göre, milletin bütün sınıfları arasında bir dayanışmaya ihtiyacı olan kurtuluş savaşı, gerçekte, sırtını bütün ihanet darbelerine karşı koru duğu vakit muzaffer oldu.

Mısır halkı, sömürgeciliğe karşı aç tığı kurtuluş savaşına, görünüşe aldan mayarak girişti. Mısır halkı, bu mücadele sırasında, sömürücü menfaatleri dolayısıy le sömürgeciliğe bağlı olan bütün unsur ları kendi saflarından uzaklaştırmak akıl lılığını gösterdi.

Mısır halkı, ihtilalin geliştirilmesi işi ne girişirken, bunun için gerekli serma yeyi toplar, harekete geçirir ve onu bu yola yöneltirken, büyük güce sahip olan mahalli kapitalizmin daha önceki bir çok milli ihtilaller sırasında bu sermayenin kârını ele geçirdiğini gözden uzak tutma dı. Gelişme planları için gerekli olan sermayeyi elinde bulunduran bu kapita lizm, bu gelişmenin bütün nimetlerini kendisine mal edebilecek tekelleri kura bilecek güçteydi. Mısır halkı, ihtilalci yü rüyüşü sırasında, bütün yerli tekellere ölümlü bir darbe indirdi. Oysa bu tekel ler, ilerlemeye doğru bu yürüyüşle ken dülerinin vazgeçilmez bir unsur oldukları nı sanıyorlardı.

Mısır halkına, bütün gayretini istih sale verdiği bir sırada, bu istihsal için gerekli bütün malzemeyi tamamiyle ele geçirmek imkânını sağlayan da yine bu ihtilalci görüştü.

Mısır halkı, sömürgeciliğe ve kapita lizmin milli bağımsızlığı, gelişme zarure ti maskesi altında kendi çıkarı için kul lanmağa teşebbüs ettiği bir sırada müca deleye girişirken, her hangi bir toplum sınıfının diktatörlüğünü reddetti ve hal kın bütün zinde kuvvetleriyle katıksız de mokrasiye giden yolun, ancak sınıflar ara sındaki farkları kaldırmakla mümkün ola bileceğine karar verdi.

Mısır halkı, çapaşık ve birbirine ke netlenmiş ihtilal mücadeleleri içindeyken aynı zamanda özlemini çektiği yeni toplu mu yaratılabilmek için yeni manevi değer lerin temeli olacak yeni toplumsal münâ sebelleri kurmağa karar verdi.

Ihtilalin teminatı

Demek oluyor ki, Mısır halkı, kapita lizm çağından, kansız bir sosyalist gelişme ye girişinceye kadar bir derebeylik toplu

munun kalıntıları içinde geçen uzun yo lu alırken, gelişmesinin çeşitli safhalarını genç bir milletin bütün canlılık ve gü cüyle tamamladı.

Ihtilalin bütün alanlarda girişmiş ol duğu bu teşebbüs, gerçekte birbirini iz leyen ihtilallerden başka bir şey değildi. Geleneksel mantağa göre, tarih boyunca yer alan ihtilalci özellikteki hareketler de bile, bu ihtilallerin birbirinden bağım sız safhalarda meydana gelmesi gerekir di. Öyle ki, bunların her birinin sonunda, milli gücün, ondan soraki safha için kuv vetlerini biriktirmesi gerekirdi. Fakat, dünyadaki öbür ihtilal hareketlerinin öl çülerine vurulduğu vakit, Mısır halkının bütün alanlardaki ihtilal hareketleriyle meydana getirmeği başardığı büyük eser, yeni bir ihtilal sınavının örneğini ortaya koydu.

Bu büyük eser, başarısını, halk mü cadelesinin sağladığı bazı teminata borç lüdür. Bu teminat şunlardır:

1 — Hiç bir sınır tanımayan, ancak kitlelerin hak ve isteklerini göz önüne alan bir ihtilalci değişiklik arzusu.

2 — İhtilalci değişiklik arzusunun, devlet yönetimini kendisine emanet etti ği bir öncü kadro. (Bu öncü kadro, eski den mevcut menfaatleri değil, fakat dev letin meşru ve tabii efendisi olan halk kitlelerinin menfaatlerini göz önüne ala rak devleti yönetecektir.)

3 — Bir yandan tarihi ve tarihin çağ daş insan üzerindeki etkisini, öte yandan insanın tarih üzerindeki etkisini bütün derinliğiyle anlamak yetisi.

4 — İnsanlığın geçirdiği bütün dene melere açık olan, bu denemelerin bütün özünü ve kazanımı benimseyen, bu dene meleri yobazlıkla reddetmeyen veya bir takım komplekslerle ondan uzaklaşmayan bir düşünce.

5 — Tanrıya, peygamberelerine ve bu peygamberlerin her zamanın ve her mekânın insanlarına hitabeden gerçek ve selâmet dolu kutsal mesajlarına sarsılmaz bir iman.

Mısır'daki Arap halkının mücadelesi ve onun öncü denemesinin en büyük de ğeri, bu halkın kendi küçük yurdunun dar sınırlarını aşarak, büyük yurdunun ufuklarını tasarlayabildiği takdirde Arap milleti içinde oynayabileceği rolde bulun maktadır.

Mısır halkının ihtilal denemesi, Arap milletinin mücadelesinde geleceğe ait derin akisler yaratmıştır. Mısır halkının ihtilali, bütün Arap topraklarındaki ihti lal ihtimallerini harekete geçirmiştir. Yi ne Mısır ihtilalinin başarıya ulaşmasını sındaki en güçlü etkenlerden biri, böyle bir hareketin öncülüğünü yapmak olmuş tur. Mısır halkının giriştiği ihtilal hare ketinin bütün Arap dünyasındaki geniş yankıları, yine aynı ihtilal üzerinde etkiye bulunmuş, bu ihtilalin gayretini artıran enerji kaynağı olmuş ve ona yeni bir genç lik kazandırmıştır.

Bu karşılıklı etkileme bile, yalnız başına, Arap milletleri arasındaki birliği doğrulamaktadır.

Bütün alanlarda girişilen ihtilalci ha reketin ilk sorumluluğundan Mısır'daki Arap halkına verilmesi, öbür Arap millet lerinin gösterdiği bu sempati, Mısır halk ının zaferini sağlayan başlıca sebeplerden biri olmuştur. Mısır halkının bugün zafe rini, bütün Arap milletinin ihtilal davası hizmetine vermesi gerektiği, inkâr edil mez bir gerçektir.

Mısır Arap halkını gerçekleştirdiği zaferin yankıları sadece Arap ülkelerin de duyulmamıştır. Bu öncü denemenin etkileri aynı zamanda Afrika, Asya ve Lâ tin Amerika'daki kurtuluş hareketlerin de de orlaya çıkmıştır.

Mısır'daki ihtilal hareketinin en bü yük başarılarından biri olan Süveyş sa vası, yalnızca Mısır halkının kendi ken dini tanımına veya Arap milletinin kendi imkânlarını keşfetmesine yol açan bir dönüm noktası değildi. Bu olay, daha çok, yankıları milletlerarası alanda duyul an, boyunduruk altında yaşayan bütün milletlere tapakları için ve sınırsız gü cü keşfettiren, sömürgecilere karşı ayak lanmak imkânını ve ihtilali tek kurtuluş yolu olarak görmeği sağlayan bir dönüm noktasıydı.

Gelecek yazı

IHTİLALIN ZARURU

ISVEÇ

İsveç'te mahalli seçimler sosyalistlerin zaferiyle sonuçlandı.

Sosyalistlerin zaferi

Geçen hafta Pazar günü İsveç'te mahalli seçimler yapıldı. Bilhassa dış politikasının özelliği ile ilgi çeken bu memleketteki seçimler, bütün Avrupa'da merakla takip edildi. Seçimler mahalli olmakla beraber, Senato durumunun da olan Birinci Meclisin ikinci derece seçmenlerinin de aynı zamanda seçilmeleri bakımından önemliydi. İsveç bugün çift Meclis sistemine sahip olup bunlardan Birinci Meclis iki dereceli ve Temsilciler Meclisi durumunda olan ikinci Meclis ise tek dereceli seçilir.

Pazar günü yapılan seçimlere İsveç'in beş partisi iştirak etti. 21 yaşın üzerinde 3.131.076 İsveçlinin oy kullandığı seçimlerde Sosyal Demokratlar 1.578.574 oy aldılar. 1960 seçimlerinde 1.573.320 oy alan Sosyal Demokratlar bu sefer oyların yüzde 50'ünden fazlasını alarak tam bir başarı sağladılar. Konservatif eğilimli Folk Partiet (Halk Partisi) 1960'da aldığı 590.179 oya mukabil son seçimde 551.232 oy alabilmiş ve oylarının yüzde 6'sını kaybetmiştir. İsveç'in liberal partisi Høger Partiet 1960'da almış olduğu 525.666 oya mukabil bu defa 472.480 oy alabilmiş ve böylece oylarında yüzde 10'u aşan bir kayba uğramıştır. Daha ziyade çifçi ve köylüler tarafından desteklenen Center Partiet (Merkez Partisi) ise 1960'da aldığı 447.045 oya mukabil son seçimde 406.710 oy alabilmiş ve yüzde 9 civarında bir gerileme kaydetmiştir. En fazla kayba uğrayanlar ise Komünistler olmuştur. 1960'da 150.566 oy alabilen Komünistler bu defa yüzde 19 gibi büyük bir kayıpla 122.000 oy alabilmişlerdir.

Sağın ve aşırı solun bu önemli kayıplarına mukabil Sosyal Demokratlar eski durumlarını bir miktar artışla muhafaza etmişler ve iktidardaki durumlarını da ha da sağlamlaştırmışlardır.

Bugün bütün Avrupalıların imrendiği bir hayat seviyesine milletçe ulaşan İsveç bunu kendi bünyesine uygun bir sosyalist sistemi bilgilisi, sabırlı ve ciddi bir şekilde uygulamasına borçludur.

Sosyal Demokratların İsveç'te iktidara gelmeleri Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına rastlar. İki dünya savaşı arasındaki yıllarda sosyalistler bazan yalnız olarak, bazan Çiftçi (şimdiki Merkez) Partisi ile koalisyon halinde iktidara gelmişler ve bugün hâlâ dünyanın yarısının hasretini çektiği sosyal reformları tahakkuk ettirmişlerdir. Harp esnasında kurulan milli hükümette yer almışlar ve harpten sonra da 1945'te yalnız başları

na iktidara gelmişlerdir.

Sosyal Demokratların ciddiyetle izledikleri sosyal politika sonucu gerçekleşen tirdikleri hususlardan bazıları şunlardır.

- 67 yaşın üzerindeki herkesin geçimini devletçe sağlanması
- Doktorluğun sosyalizasyonu
- Her emekçiye yılda 3 haftalık ücretli izin
- 5 günlük iş haftası
- 16 yaşından küçük her çocuk için devletin yaptığı yardım v.s.

Diğer taraftan İsveç bir hayli yüksek vergi nisbetlerine sahiptir. Sosyal adaletin tabii sonucu olan müterakki vergi sisteminde yüzde 25 olan asgari nisbet artan gelirle yüzde 80'e kadar ulaşmak tadır. Kurumlar vergisi oranı ise yüzde

Başbakan Erlender
Halk yararına çalışır

40'ın üzerindedir.

Sosyal Demokratlar zaten herkesce bilinen dış politikalarını son seçimler vesilesi ile bir kere daha açıklamışlardır. Bu politikaların anahtarları şöylece özetlenebilir:

1. Savaşta ve barışta olumlu taraf olmak.
2. Hiç bir şekilde dünya bloklarından herhangi birine katılmamak.
3. Müsterek Pazar dışında kalmak ve fakat Müsterek Pazar memlekelleri ile normal ticari münasebetlerin devamına çalışmak.
4. Müstakbel bir Avrupa Birliği muvacehesinde ancak olumlu tarafsızlıklarına mal olmayacak angajmanlara girişmek.

İsveç halkı emekçiden ve halktan yana olan Sosyal Demokratlara güvenini her zaman göstermekte, Sosyal Demokratlar da İsveç'i bugünkü örnek menileket haline geliren gayretlerini devam ettirmektedirler.

Afganistan'ın tarafsızlığı

H. C. Taussig tarafından yazılan bu yazı «Eastern World» adlı dergide yayınlanmıştır.

Tarafsızlık kavramları tarafsız devletler kadar geçitlidir. Belgrad'taki tarafsızlar toplantısının da da görüldüğü gibi, bunların arasındaki ortak nokta, yani bugün dünya sahnesini etkisi altına alan iki büyük kuvvet arasındaki çatışmanın dışında kalma arzusu bile değişen tanım ve taktiklere bağlıdır. Bütün tarafsız milletler dışta barışın teminine hayatta kalmamın ve kalınmanın tek şartı olarak kabul ediyorlar. Lâzım olanları bu türü siyasete sevk eden gelişmeler başka başkadır...

Çarlık Rusyası ile İngiliz sömürgeci olan Hindistan arasında klasik bir tampon devlet olan Afganistan belki de modern çağın ilk tarafsız devletidir. O zamanlar, hem Rusya, hem İngiltere Afganistan'ı demiryolsuz, gelişmemiş siyasi ve ekonomik bir boşluk olarak tutuyor ve birbirlerinin etki alanlarının genişlemesine engel olmağa gayret ediyorlardı.

Bugün, durum aşağı, yukarı tam aksinedir. Hem Sovyetler Birliği, hem Amerika bu eski boşluğu doldurmağa çalışıyorlar. Bugünkü Afgan tarafsızlığı isteksiz ve hareketsiz bir tarafsızlıktan sağlanmamış, üstüne oturtulmuş olumlu siyasi bir kavramdır. Hem Sovyetler Birliği, hem Amerika Afganistan'ı dünyadan ayırmak şöyle dursun, bu Orta Asya kraliçesinin sempatisini kazanabilmek için yarıncı enerjilerini bu ülkeye akıtmaktadırlar. Şu anda, Afganistan'a Amerika 100 milyon dolar döndürüyor. Afganistan'ın dostu olmayan bazı kâşaklar Afganistan'ın tarafsızlığı çok kazançlı bulunduğu için seçtiğini ileri sürüyorlar.

Kâbil'e son girişimde Afgan Dış İşleri Bakanı Serdar Muhammed Naim ile Afganistan aleyhindeki üç ithamı müzakere ettim. Afgan tarafsızlığının gelecekteki olduğunu ve bir fırsatçılık meselesi olmadığını söyledim. Afgan Dış politikasının en önemli noktası barış, bir tampon dünya barışı için savaşmaktır. Herhangi bir memleketin gelişmesi için de bu gereklidir. İnsanların çoğunluğu hâlâ insan gibi hayat şartlarından uzakken daha iyi bir dünya tabii ki düşünülmezdi. Afgan politikasının önder fikri buydu. Bunun için de dünya barışı gereklidir. Silâhsızlanmaya gidilmeden sürefil bir barış da güç olacaktır. Böylece, Afganistan'ın bütün gayretleri ilerlemeye çevrilmiştir. Daha iyi yaşama şartlarına kavuşma için azim ve bilgiyi veren eğitim üzerinde özellikle duruluyordu. Afgan Dış İşleri Bakanı dünyanın ilerlemiş ülkelerinin artık gelişmemiş ülkelerle de ilgilenmekte olduğunu memnuniyetle kaydetti. Böylece, Afganistan'ın daha yüksek ekonomik seviyeye gelmesi kolaylaşmaktadır...

Sardar Naim dış yardımın yalnız toplumsal gelişme uğruna harcanacağını söylüyordu. «Her meselede kendi fikrimizi egemen olarak söyledik. Kimse bize bütünüyle bağımsız değil diyemez. Tarafsızlığımız pasif değil, aktif bir tarafsızlıktır. Dünyanın bütün önemli meseleleri hakkında kendi fikrimizi söyleme hürriyetine sahibiz.» Dış İşleri Bakanına göre, dünyanın bu önemli meselelerinin başında silâhsızlanma geliyordu. Afganistan tarafsız ülkelerin bir üçüncü dünya bloku kurmalarını istemiyordu. Bandung ve Belgrad toplantılarının amacı silâhsızlanma ve barış gibi önemli konularda çözüm yolları bulabilmek için daha direkt bir fikir teatisiydi. Geçen harbin tecrübesi ve nükleer silâhların yakıcı gücü artık yeneni ve yenilen diye bir şey olmadığını göstermişti. Harb artık amacını kaybetmişti. Harbe başlayan da hücumu uğruyan kadar tahrip olacaktı. Madem ki harp artık pratik bir şey değildi, askerî paklara ne lüzum vardı?

GELECEK SAYIDA
Amerikan Emperyalizmi Güney Doğu Asyada olduğu gibi Karaiblerde de silâhlı harekete geçiyor mu? KÜBA VE CASTRO'nun HİKÂYESİ

Yazan:

Şevket Süreyya AYDEMİR

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASINDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

ZİRAAT BANKASI

UĞUR K.

TİYATRO

Engin Cezzar ile Tütün Yolu üstüne bir konuşma...

Yaşar Kemal

Tütün Yolu» romanı Amerikada yayımlandığı zaman, orada, kıyametler koptu. Yıl, 1931 yılı idi ve eserin yazarı E. Caldwell 28 yaşında genç bir adamdı. O devrin bazı milletvekilleri işi parlamento kadar götürdüler. «Amerikada böyle bir rezalet olmaz» dediler. Genç Caldwell yemedi içmedi, yanına fotoğrafçı olan karısını da alarak güneye gitti. Anlattıklarını fotoğraflarla, vesikalarla doğruladı. Bu vesikalarını da New York Times'de yayınladı ve o milletvekilinin ağzını kapadı.

Tütün yolundaki olaylar Amerikanın güney bölgesi Georgia da geçiyordu. İnanılmaz bir yoksulluğu, bu yoksulluğu, bu yoksulluğun bitirdiği insanları anlatıyordu. Gerçekten roman o kadar acıydı ki, her okuyanı çileden çıkarıyordu. Bu inanılmaz hayata başkaldırmayan insan olamazdı. Milletvekiliyle Caldwell savaşında Amerikan halkı ve aydınları Caldwell'i tuttular. Hele Caldwell romanında geçişleri, vesikalarla da doğrulayınca eserin halk üstünde büyük etkisi oldu. Bu eserle Caldwell de büyük Amerikan yazarları arasına katıldı. Kitap binlerce sattı. Az bir zaman da bütün dünya dillerine çevrildi. Bu kitap yüzünden, bundan sonra yazdığı kitaplarla, Caldwell Amerikada en çok satan yazar oldu.

Sonra romandan bir piyes yapıldı. Piyesin başarısı romanı da geçti. Tam üstüste yedibuçuk yıl oynadı bu piyes. Tiyatrocuların dedikğine göre bu bir dünya rekoruydu ve dünyada üstüste yedibuçuk yıl oynanmış ilk eseri. Romanın piyesi de bütün dünyada oynandı. Amerikadakinin yakını da başarı kazandı. Romanı yıllar önce Türkçeye çevirdi. Birkaç baskı yaptı. Ama tiyatrosu yurdumuza yıllardır gelemedi. Bu kadar ün yapmış bir eser için tiyatromuza gelemedi? Bu sorunun üstünde duruyoruz.

«Tütün Yolu» romanının çıkışı bizim ilk gençliğimize rastladı. Bizler inanmış, halktan yana gençlerdik. Bizim yurdumuzda da Tütün Yolunda anlatılanın bin beşeri oluyordu. Hem de beterin beteri. Şimdi anımsıyorum, bu kitap aylarca bizim kuşağın elinden düşmedi. Bir okuyan bir daha okudu. Tütün Yolunun bizim yeni romanımız üstündeki olumlu etkisi büyüktür.

Şimdi düşünelim Tütün Yolu olumlu bir halkçı eser midir, değil midir? Onun orasını burada tartışacak değilim. Bir şey biliyorum ki, Tütün Yolu halktan yana bir eserdir. Halktan yana büyük etkisi olmuştur.

Bazıları sevmiyorlar. Üstelik de iğreniyorlar. Ben Tütün Yolundaki babayı bir roman adamı olarak çok seviyorum.

Söyle bir bakarsan baba tembel, bitmiş bir kişi, yok olmuş bir kişi. Bütün insanlık erdemini, onurunu yitirmiş bir kişi. Belki de bu doğru. Ama baba niçin erdemini, onurunu yitirmiş? O çiftçidir. Başına bu felâket gelmeden, kredisi elinden alınmadan çalışkan, erdemli, pamuk yetiştiren, çocuklarına gül gibi bakan bir adamdı. Onunla birlikte topraklarını, kredilerini yitirenler kasabaya giderek fabrikada işçi oldular. O, fabrikaya gitmekten korktu.

Her yıl, pamuk ekme zamanı gelince, içinde bir toprak sevgisi, bir pamuk yetiştirme aşkı filizlendi. Bu insanoglunun büyük umuduydu. Birinci yıl olmadı. Baba ikinci yılı bekledi. Gün günden yoksulluğa düştü. Ama bir gün pamuk ekeceği muflu günü bekledi. Fabrikaya gitmedi. İş, toprakla uğraşmak, onun için kutsal bir işti. İşini yapmak fırsatını bulamayınca tembel oldu. Onursuz, yoksul oldu ve bitti. Ama son demine kadar umudunu yitirmedi. Bir gün nasıl olsa güzelim toprağı ekecekti. Yoksulluktan kurtulacaktı. Her bahar içinde toprak tazelenirdi. Her bahar sevindi, üzüldü. Yüzyıllar boyu toprakla birlikte yaşamış insanların ondan ayrılamayışlarını ben bilirim. Bu acı, insanın içine bir hançer gibi nasıl saplanır, onu da bilirim. Çoğunluğu bitmekte, ölmekte olan bir toprağın çocukları olan bizler, toprağın imzağın etten ayrılışın dan daha zor ayrılan bir halkın çocuğu olan bizler Tütün Yolu baş kitaplarımızdan birisi yapmakta haklıydık.

İşte uzun yıllar sonra bu romanın piyesi de yurdumuza geldi. Bu piyesi bu yıl Küçük Sahneyi alan Engin Cezzar getirdi. Yıllar sonra da olsa Tütün Yolu piyesini halkımıza sunma çabasını gösteren Engin Cezzarı kutlarız.

«Tütün Yolu» dolayısıyla Engin Cezzar'a bir konuşma yapayım, dedim. Bakalım bu eser için Engin Cezzar ne düşünüyor, bize ne anlatacak?

Engin Cezzar'la konuşma

«Amerikada yıllar önce tam 7,5 yıl üstüste oynayacak kadar başarı sağlayan bir eser, gimdiye kadar niçin Türkiye'ye gelmemiş? Bunu merak ettim de. Ve siz tiyatromuzu niçin bu piyesle açtınız?»

Engin bu soruma hemen hiç düşünmeden karşılık verdi. Bu soruyu ona benden önce de birçok kişi sormuştu. Bu belliydi.

«Bunu ben de sizin kadar merak ediyordum. Yıllar önce, bu oyunu okuduğum zaman bunu düşünmüştüm, bugün de aynı şeyi düşünüyorum. Acaba bu oyunu bizim tiyatrolarımız yıllar yılı neden oynamadılar? Telif olmayan bir piyes Türkiye'de niçin oynanır? Sebebi bellidir. Ya sayılı tiyatro merkezlerinde uzun bir süre oynanmıştır, ya da bir piyesin konusu, yazılışı söylendiği düşünce bizim yaşayışımıza ayar. Büyük merkezlerde uzun zaman oynamış piyesler hemencecik bizim sahnelerimize çıkar. İkincisine gelince, onun üstünde azıcık düşünülür ya, o da bir anlayışın eliyle sahnemizi bulur. Tütün Yolu her iki yönden de bu alışılmış biçime uyuyor. Yukarıda söylediğim iki şekil de işin ticari yönünü ilgilendirir. İş böyle olduğu halde bu oyun neden şimdiye kadar sahnelerimize çıkmadı? Şaşılacak iş. Benim özel tutumuma gelince, bu oyunu, söyledim ya uzun yıllar önce okudum ve çok sevdim. Bu eserin Türkiye'de oynanması gerekti. Bu gerçekleşmeliydi. Ama nasıl? Benim hiç bir imkânım yoktu.

«Yedek Subay Öğretmen oldum. Antep köylüklerinde iki yıl

Küçük Sahne'de «Tütün Yolu»
Son provalar

öğretmenlik yaptım. İki yıl köylüklerimiz arasında yaşamam, bana bambaşka, yepyeni bir dünya kazandırmıştı. Tez bitirdikten sonra Küçük Sahneyi aldım. Antep köylüklerini gördükten sonra... Bir gün bir arkadaşım dedi ki, sen Tütün Yolunu biliyor musun? Biliyorum, dedim. Ve hemen tiyatromu bu oyunla açmayı düşündüm. İki yıl Antep köylüklerinde yaşamayı bu kararım gene veremiyordum ki, iki yıl Antep köylüklerinde yaşamayı gene bu büyük oyunu sahneye koyardım. Ama köyden hemen döndüm. Tiyatro açışım, Tütün Yolunu seçişim birleşti. Bu bir tesadüf mü? Bütün bunların dışında bu eser insanı bir eserdir. Nerede, hangi şartlar içinde geçerse geçsin, nerede oynanırsa oynansın, bu eser insanı fâ yüreğinden vurur. Bütün ölmüş eserler böyle değil mi?»

Duydum ki Engin Cezzar oyununu görmesi için E. Caldwell'i davet etmiş.

«Doğru mu?» diye sordum.

«Doğru» dedi. «Ve Caldwell davetime çok güzel bir karşılık verdi. Piyesinin Türkiye'de oynanacağından dolayı sevincini belirtti. Piyesinin oynanması bitmeden Türkiye'ye gelip oyunu göreceğini de yazdı.»

Yukarıda da söyledim ya, Tütün Yolunun altına bizim her hangi bir köylü yazarın yazmasını atabilirdi. Ve de yadırganmazdı. Biz köylüyü sahneye zor çıkarıyoruz. Bed kaçıyor. Geleneğimiz yok. Acaba bundan korkuldu

da bu eser yıllar yılı bize gelemedi?

Engin:

«Biliyorum» diyor, «dünyadaki bütün köylüler yaşayışları, sosyal şartları bakımından aynıdır. Bundan korktuklarını sanıyorum. Ben de bu eseri sahneye koyarken bu yönü düşünmedim. Tütün Yolu gibi eserlerde önce insan vardır. Bütün insanların birleştiği bir yer vardır. Yani beşeri dedikleri. Ve bütün dünyadaki sanatçılar da aşağı yukarı aynı hamurdandır. Onun için Amerikan köylüsünü biz burada oynayabileceğimiz gibi, Türk köylüsünü de Amerikalı sanatçılar bal gibi orada oynarlar.»

Tütün Yolunda oyuncuların ikinci, yan tip dedikleri tip az. Hemen bütün karakterler önemli. Enginin kadrosu kimler acaba?

«Benden ve Gülri'den başka babayı oynayacak Pekcan Koşar var. Genç bir oyuncu. Çok elastik, her kalıba kolayca girebiliyor ve çok güçlü bir artist. Babanın çelimseli yaşayışını, ölmüş bir adamın umudunu, psikolojisini iyi veriyor. Anayı oynayan Nur Sabucunun gücünü herkes bilir. Çok güç karakter rollerinde onun nasıl başarı sağladığını tiyatrosu verler bilirler. Nur, bütün anaları sembolize eden bu köylü anasının öylesine başarılı ki, söylemek bana düşmez. Oyun başladığında göreceksiniz. Öteki genç arkadaşlarımı da teker teker ögmek isterim ama, bırakalım, sahnede kendileri için kendileri konuşsunlar.»

O kadar çok tiyatromuz var ki... Bu kadar ağır bir eseri oynayacak kadroyu bulmak, yeni bir tiyatro

için zor değil mi?

Engin:

«Çok zorluk çektim» dedi. «Ama sahnede göreceksiniz.» Engin Cezzar Antep köylüklerinden geldiğinde öylesine yeni, şaşılacak bir dünyayla karşılaştığını ki... Bir türlü yeni dünyasından dışarıya çıkamıyordu. Şimdi de Tütün Yolu dünyasına vermiş kendisini. Bir sanatçı işine kendisini böylesine, her şeyi unutup vermişse, o işin üstesinden geldi demektir.

28 Eylülü bekleyelim. Bakalım Caldwell ne söylemiş, bizler ne dinleyeceğiz?

RESİM

BALABAN'IN SERGİSİ

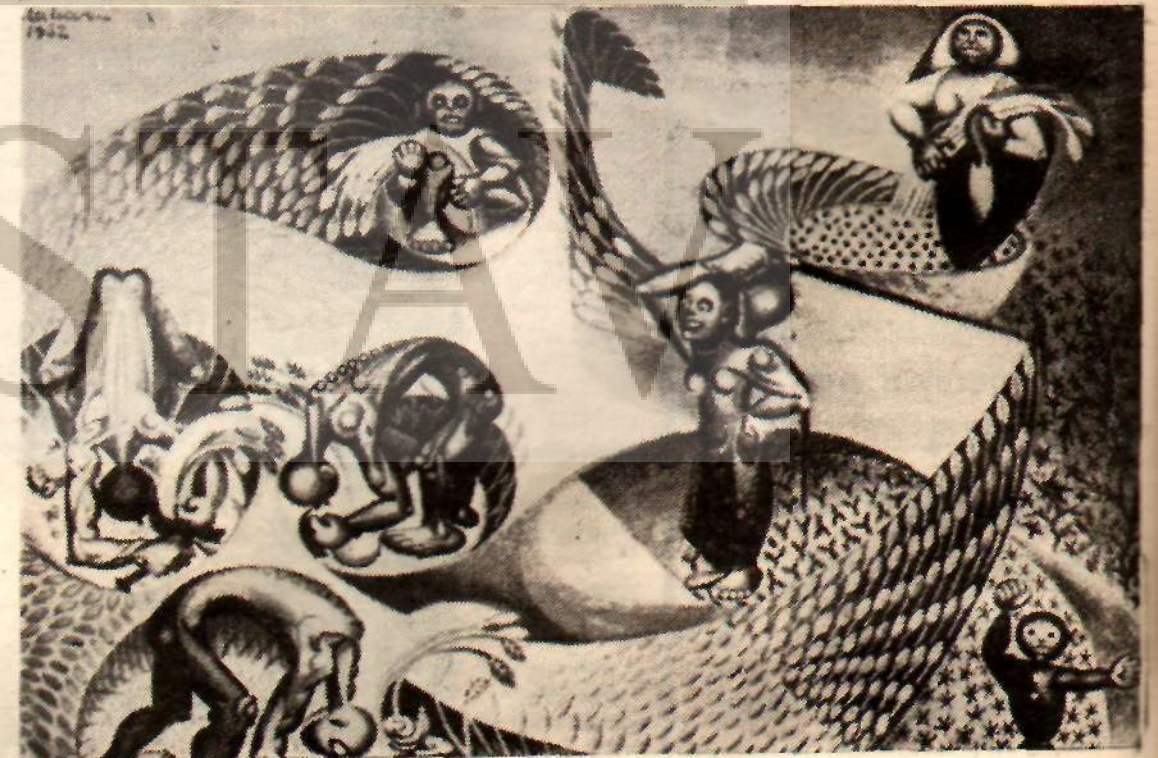
Eylül'ün 15 inde saat 14'de, Taksimdeki Fransız Konsolosluğunda, gerçekçi halk ressamı Balabanın son sergisi açıldı.

Sergi, hiç önemlenmeden, türlü renkteki fonlar üzerine, rastgele serpiştirilmiş küçük ve orta boy 25 - 30 tablodan kurulu. Bunlardan üçü, daha önce «Şehir Galerisi»nde sergilediği 27 Mayıs'ın öncesinin o karanlık baskı günlerinde, Atatürk gençliğinin olumlu ve despotluğu yıkıp hazırlayıcı direnişini ele alan çalışmalarını bildiği üzere, o sergi, sonradan onların etkisinde kalan sorumlu çevrelere koğuşmaya uğratılmış ve çalışmalar üzerinde, olumsuz ve yaksızlık soruşturmalara girişilmişti. Resim sanatı ve Balabanın sanatçı gücü bakımından, pek ağır yâhün şeyler olmayan bu çalışmalar, başlarından geçen böyle bir serivenden, yüzlerinin aklı ile çıktıklarından ötürü, sanki ayrı birer kişilik kazandılar.

Son serginin en etkileyici ve iz bırakanı tablosu, mavinin açığı koyulu çeşitli türünde işlenmiş, o turnus üç taseh kağından kurulu kompozisyon.

Bu tabloda, Balabanın, aydınlık ve iletici sanat zevklerini altüst eden ve kendisini güçlü bir ressam olarak dostuna düşmanına zorla tanıtan ilk sergisinin çok da ha olgunlaşmış özel ve sürükleyici gücünü taşıyor. Bunca resim arasında, bu oluştan çlekes köy kadimimizin anlamı tasasını dile getiren koyuca tonlarla işlenmiş yapıt, sanatçının öz gücünü, bu tünü ile ortaya koyuyor.

Burada, ilk serginin unutulmaz tablolarından, «Mepushane kapısında»nın bir detayı, sanki karşıımızda. Ama, bu yenisi, renk, ışık ve biçim anlayışı ve ustalığı bakımından ötekini çoktan gölgede bırakmış. Bence, sırlı Balaban, kaba ve hagaragot formlara kaçmadan, heykelsel sağlam desenlerle oturmış, köy gerçeklerimizi, gerçekçi ve olumlu bir romanın telisinde, resimde dile getiren, bir sonsuz kaynak.

Balaban'ın bir tablosu
Güçlü sanatçının yapıtı

KARŞI İHTİLAL

Mümtaz Soysal

Olayların adı

Askerlerin yaptığı hükümet darbelerine dünyanın her yerinde «pronunciamien to» derler. Olay, Güney Amerika'da sık sık görüldüğü için, hep oraların diliyle, yani İspanyolca adıyla anılır. Söylenişinde kötüleyle bir eda vardır biraz: Üç beş maceracı subay bir araya gelip meşrû hükümeti devirmişler, iktidarı gerçek sahiplerinin elinden zorla almışlardır.

27 Mayıs bir «pronunciamiento» mudur? Son günlerin bazı yayımlarına bakarsanız, evet. «Ken dilerine Milli Birlik Komitesi adını veren bir serkeşler grubu, oyla işbaşına gelenleri tabanca gücüyle yerlerinden kaldırıp kolluklara oturtmuş tur!

Oysa, 27 Mayıs, ilk günden itibaren, «ihtilâl» sözünü kendine daha uygun bulmuştur. 27 Mayıs'ı kötülelemek isteyenlere kulak vererseniz, bu dünyanın her tarafında baş vurulan basit bir taktilir: Pronunciamiento'cular kendilerine hep «İhtilâli» adını vermişlerdi; çünkü ihtilâl sözünde halkçı anlamlar, yüksek duygular yatmaktadır.

Gerçekten, ihtilâl, bir bakıma demokratik bir hareket: çoğunluğun azlığa karşı ayaklanması; ezilen, haksızlığa uğrayan kütülelerin, son çare olarak, şiddete başvuru. Bütün işlerde olduğu gibi, bu hareket de bir öncü kadro bulunacaktır. İşte «İhtilâli» diye bunlara denir.

27 Mayıs bir «İhtilâl» miydi? Klâsik kitaplar, ihtilâlî, «toplum düzeninde, toplumsal sınıflar ve gruplar arasındaki durumda birden bire meydana gelen şiddetli bir değişiklik» diye tanımlar. Bu bakımdan, «27 Mayıs bir ihtilâl miydi?» soru suna 1960 Mayısında, 1960 Kasımında, 1961 Ekiminde ve 1962 Eylülünde verilebilecek cevaplar hep başka başka.

Ihtilâlin yarısı

ilk bakışla 27 Mayıs'ın bir toplumsal sınıf veya grup hareketi gibi gözükmesi insanı yanıltabilir. Doğru bir hükme varmak için, Türkiye'yi yöneten kadro bakımından, az çok herkesin bildiği basit şemayı tekrarlamak gerek.

Halkın devlet idaresinde bütün kesimleriyle söz sahibi olması anlamında bir demokrasi Türkiye'de henüz gerçekleşmedi. Şimdiye kadar ne olup bittiyse belli bir toplumsal çevre içinde oldu, ne el değiştirdiyse bu toplumsal çevre için de el değiştirdi. Hiç şüphesiz, genel oyun kabul edilmesi gerçek demokrasi yolunda büyük adımdır. Ama bu adımı kütülelerdeki güç ve bekleyişleri devlet idaresine yansıtabilmesi için bir takım temel koşullar var ki; onlar henüz sağlanabilmiş değildir. Ancak köklü reformlarla gidebilecek olan bazı tikanıklık noktaları veya, iktisatçıların deyimleriyle «dar boğazlar», devletle kütüleleri birbirinden ayırıyor.

O olup bitenler, el değiştirmeler, hangi toplumsal çevrede kalmaktadır? İmparatorluğun son yıllarından bugüne kadar, bu çevrenin içine «reformcu askerler; uyanık memurlar; Kurtuluş Savaşıyla güçlenen eşraf; önce devletçilik, sonra da enflasyon sayısında yaratılan yeni Ücaref, sanayi ve serbest meslek burjuvazisi; büyük toprak sahipleri» giriyor.

Atatürk devrimleri, bir bakıma, İmparatorluğun son yıllarında reformcu askerler ile uyanık memurları bir araya getiren hareketin sonucu dur. Aslına bakılırsa, menfaatleri kütülelerin menfaatleriyle çatışmayan tek grup da budur. Belli bir çevre içinde aralanan bütün öbür gruplara bakınız: Hepsinin menfaati topraksız, mülksüz ve imkânsız kütülelerden elde edecekleri emeğe ve ya kâra bağlı. Reformcu askerlerin ve uyanık memurların öncülüğüyle başlamış bir hareketin bu kütülelere inmemesi, onlara el uzatması için hiç bir sebep yoktu. Bu iniş ve el uzatış öncü kadroya bir şey kaybettirmeyeceği gibi, ak sine ona güç kazandıracak ve dayandığı zemini genişletecekti. Ama, etraflarını çeviren ve ken dilerine yapışan öbür gruplar bu uzatış önledi.

14 Mayıs 1960, Türkiye'de gerçek iktidarın, «reformcu askerler ve uyanık memurlar» kadrosunu çok gerilerde bırakarak, tam anlamıyla «ticaret, toprak, sanayi ve serbest meslek burjuvazisi» ne geçiş tarihidir.

27 Mayıs 1960 ise, başlangıçtaki öncü kadronun, daha doğrusu o kadrodaki zihniyetin geril gelişidir. Kütüleler, ilk anda, 27 Mayıs'ı «asker ve memur» hareketi olarak adlandırmakta fazla

yanılmamış, kasabadaki binbaşıyla birlikte kaymakamın da tekrar itibar kazanması kimsenin gözünden kaçmamıştır.

27 Mayıs 1960 da iktidara gelenler, o belli çevre içindeki öbür gruplardan farklıydı. Uzun yıllardan beri ilk defa olarak, Türkiye'de, menfaatleri kütülelerin menfaatleriyle çatışmayan bir «zümre» tekrar iktidara gelmişti. Nazari açıdan bakınca, bu «zümre» ile «kütüle» nin birleşme mesi için ortada yine hiç bir sebep yoktu.

Ama, bu birleşme, bu el uzatış, bu kenetlenme olmadı. Nedenleri çok açık: Subaylar yaptıkları hareketin anlamını kendi kendilerine bile itiraf edememişlerdi; ne yapmak istediklerini derinlemesine düşünmüş değillerdi. İşbirliği yapmak istedikleri «uyanık» kadro da kendilerinin den farksızdı; bilim çevreleri, memurlar, olup bitenler hakkında hep yanlış hükümlere varmışlardı. Öncü kadroya yanaşanlar arasında halka gerçekten inanan, kütüleleri seven ve oradaki güce dayanan insanlar azdı.

27 Mayıs, Türkiye'nin kaderini menfaatleri kütüleleriyle çatışanların elinden alıp kütülelere dost olması gerekenlerin eline verdiği için, bir bakıma, gerçek bir ihtilâldir. Ama yarım kalmış bir ihtilâl. İş başına gelenler ve onların iş birliğine çağırıldıkları kimseler ne yapacaklarını bilselelerdi, kütülelerle köprü kurmak ve hareketi gerçek bir halk ihtilâli haline getirip de demokrasi yolunu tıkayan dar boğazları ortadan kaldırmak isten bile değildi. Fakat öyle becerik sizlikler yapıldı, öylesine yanlış adımlar atıldı ki, köklü değişikliklere gönülden bağlı olanlar bile bir an önce normal idareye dönüşü hayırlı saymağa başladılar.

Dönüşün sonu

Bütün yanlışmalara rağmen, 27 Mayıs yine de büyük bir hamledir. Toplumsal meseleler üzerinde gerçek düşünce ve

anlatım özgürlüğüne bu devirde kavuşuldu. Devlet hayatının bazı kesimlerinde, küçük de olsa halkçı adımlar atıldı. 27 Mayıs'cular, hem bilgili, hem de halkçı bir kadroyla yanyana gelebildikleri zaman, kütülelerin yararına olan adımları atmaktan çekinmediler. Vergi kanunları bunun en büyük delilidir. 27 Mayıs'ın halkçı anlamında bir ihtilâle yaklaştığı günler oldu; bazan da kötü kadroların elinde öbür uca sıçramalar görüldü. Onun içindir ki, 27 Mayıs'ın ihtilâl niteliği aydın aya değişti.

Şimdi, memleketteki bu zümrenin bütün amacı, 27 Mayıs'tan sonra atılan adımları, yaratılan havayı iyice ortadan kaldırmak ve o hareketi, tarihi perspektif içinde, ihtilâl niteliğinden tamamiyle sıyırmaktır. Sinsi bir «karşı ihtilâl» taktiği. 27 Mayıs'ı her gün biraz daha kemirmekte, onu hiç bir şey yapamamış kısır bir hareket hâline getirmeğe çalışmaktadır. 1960 Mayıs'ında sarı sınıfı geçiren menfaatler tekrar sağlam temellere oturtulursa, suçluların yüzlerindeki kara ykanırsa ve toplumdaki düşünce havası eski boğuculuğuna kavuşursa, o zaman itham parmakları uzanacak ve 27 Mayıs'a karşı «pronunciamiento!» diye bağırılacaktır.

Kitapların dili

ihtilâl ve onu sinsiye kemiren «karşı ihtilâl», bütün toplum olayları gibi, bilim gözüyle incelenip az çok değişmez kurallara bağlanabilen bir şey. Dünyaca tanınmış «Toplumsal Bilimler Ansiklopedisi» nda Alfred Meusel'in yazdığı şu satırları birlikte okuyalım:

«Karşı ihtilâlin önüne çıkan pratik mesele güç ama, çözülmesi imkânsız değil. İktidarın iktidarda bulunduğu bir sırada, gericilikle radikalile karşı karşıya geçirecek kesin bir mücadele hazırlanırken, ihtilâlden önce hâkim durumda olan sınıfın elinde hâlâ çok büyük iktisadi ve siyasi imkânlar vardır; zenginliğin, nüfuzun, geleceğin, şöhratin ve kişisel ilişkilerin etkisi, ihtilâlde birlikte bir gecede uçup gitmez. Gericilik işte bu imkânları kullanarak, ihtilâle zaten gönülden bağlanmayan ve ondan fazla bir şey beklemeyen unsurların desteğini kazanır; bu unsurlar, ihtilâlin ilk günlerinde kazanılan ve kendilerine de faydası dokunan zaferlerin heyecanına kapılmış olsalar bile, sonradan ihtilâli daha da ileri götürmek yolundaki gayretlere karşı koyacaklardır.»

Bu, 27 Mayıs'tan sonraki günlerin hikâyesidir. Hareketin kendi uzun vâdelli menfaatleriyle çatışan taraflarını sezenler soluğu Ankara'da almışlardır. İhtilâli subaylar, bütün eksikliği ne rağmen kendileriyle birlikte bir şeyler yapmağa çalışan öncü kadroyla bile başbaşa bera kilmamıştır. Özel çıkarıların savunucuları ve temsilcileri, devrim kabinelerine kadar girip «karşı ihtilâl» in tohumlarını atmak fırsatını bulmuşlardır. İhtilâlciler, 27 Mayıs'ın içten kısırlaştırılmasını biraz da kendileri hazırlamışlardır.

Adımların sırası

Biz yine Ansiklopedi'ye dönelim:

«Bir karşı ihtilâlin gelişmesinde birbirlerinden ayrı iki safha var. Birincisinde, karşı ihtilâl eğilimleri gösteren gruplar, ihtilâlin yaptıklarını kabul etmek zorunluğuna duyar; maksat, eski yapının en canalıcı noktalarına dokunmasına fırsat vermeden ihtilâlî durdurabilmektir. Bu safhada bile, eski düzene yürekten bağlı kalmış küçük bir hayranlar grubunun hâlâ ortalıkta görünmesi pekâlâ mümkündür; ama eski devre dönüşmesini pek açıkça istedikleri için bunların fazla bir siyasi önemi olmaz. İhtilâl tehlikeye giren sınıfın asıl önderleri, işle rin bu safhalasında dikbaşlık etmenin siyasi intihar demek olduğunu iyi bilirler. İkinci safhada ise, dımlı ve aşırı ihtilâlciler arasındaki ayrılık silâhlı çatışmalara kadar gider; iktisadi durum, düzelmek şöyle dursun, daha da kötüleşir; ihtilâl halk gözünde itibarını kaybeder ve geniş halk kütüleleri, pasif şekilde de olsa, eskiye karşı duymağa başladıkları hasretli belli ederler.»

Bu da, 1961 seçimlerinden önceki ve sonraki havanın hikâyesi. 15 Ekimde birinci safhayı tamamladıklarını sananlar, daha ilk günden itibaren, neler istediklerini açıkça haykırmaya başlamışlardır. Ama, başka şekiller altında da olsa 27 Mayıs'ın biraz daha devam ettiği, eski düzen kırıntıları önünde meydanın büsbütün boş olmadığı çok geçmeden anlaşıldı. Karşı ihtilâl hazırlayanlar yine birinci safhanın taktiklerine dönmekte gecikmediler. Şimdi, ikinci safhanın geldiğine tekrar kamaat getirenler Restorasyon devrimin çarlarını çıkmaktadırlar.

Geçmişin rüyası

Geriye dönüp de ne bulacaklar? Skıntılar içinde kıvranan bir memleket, ilk

yılların aldattığı bolluğundan sonra elleri bğrün de bekleyen kütüleler, kurulsuz kalemler ve bunaltıcı bir hava değil mi? Ama onlar, kendileri için, kendi küçük çevreleri ve küçük hesapları için gördükleri rüyayı bütün bir milletin rüyası hâline getirmek sevdasındalar.

Bugün ne isteniyorsa, demokrasi adına iste niyor. Mademki 27 Mayıs demokrasiyi ve halk iradesini gerçekleştirmek için yapılmıştır, o halde bu hareketin ruhuna bağlı olanlar şimdi de milletin sesine kulak vermeliydiler: Açın Kayseri kapılarını, çıkın mazlumlar! Yurtın plânları, başıbozuk talan devri yine başlasın! Susturun konuşanları, içten dıştan söndürme devam etsin!

Uyanıkların ödevi

Kaçta akşam olduğunu tam söyleyebilir misiniz? Güneş batınca mı, sular kararmınca mı, yoksa gökyüzü zifir rengini

alınca mı? Aydınlıktan karanlığa geçişin öyle sinsi bir gidişi var ki, «daha hâlâ görülebiliyorum» diye kendinizi saatlerce oylamamız pekâlâ mümkün.

Silkinerek bütün gücümüzü ortaya koymazsak, bir gün kendimizi eski devrin ortasında bulabiliriz. Onun içindir ki, hangi kesimde görrev almış olurlarsa olsunlar, Türkiye'nin bütün uyanıkları geriye gidice karşı koymak zorunda dırlar. Bu safhada gösterilecek dayanışma aydınlık günlerin müjdecisi olabilir.

Çok önemli bir nokta daha var: müttefikleri iyi seçmek! Menfaatleri kütülelerin menfaatleriyle çatışanlar, Türkiye'deki bu «İler-geri» savaşında bazan şaşırıcı cephele tutmak isteyeceklerdir. Gerçek hericinin asıl müttefikleri kütüleler. Ben gruplar, devrim deyip, batılılaşma deyip, demokrasi deyip, toplumu kadroyla kendilerini aynı kefeye koymağa ve böylece öncileri kütülelerden uzaklaştırmağa çalışacaklardır. Pekâlâ bilirler ki, devrimlerin, batılılaşmanın ve demokrasinin gerçek anlamlarıyla başılabilmesi kendilerinin arada atılmasıyla mümkün değildir.

Eğer Türkiye'de şimdiye kadarki öncü hareketler basarıya ulaşamamışsa, bu kiminle mücadele etmek gerektiğini bilmevlerin sonucudur.